

Rhaglen Gyflwyno'r Cynghorwyr 2012

Moeseq a safonau

© 2017 Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (WLGA)

Ar gyfer awdurdodau sy'n perthyn i WLGA. Chaiff neb arall ddefnyddio'r deunydd hwn heb gael caniatâd WLGA ymlaen llaw

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Llywodraethu'n foesegol

I fod yn effeithiol, rhaid i fyd llywodraeth leol ymddwyn yn ôl safonau uchel fel y bydd pawb yn hyderus ym mhopeth rydyn ni'n ei wneud.

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Goblygiadau i gynghorwyr

- 'Penderfynodd y pwyllgor fod y cynghorydd wedi gweithredu'n groes i'r côd ymddwyn ac y dylai gael ei wahardd am fis calendr.'
- 'Roedd y cynghorydd wedi methu â pharchu ac ystyried pobl eraill. Cytunodd y pwyllgor y byddai'n cyhoeddi ei ganfyddiadau ac yn argymhell y dylai'r cyngor geryddu'r aelod yn ffurfiol.'
- 'Torri côd ymddwyn y cynghorwyr trwy fygwth un o weithwyr y cyngor.'

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Ymarfer

Holiadur

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Eich cyfrifoldebau

Mae gofyn statudol ichi weithredu'n foesebol yn ôl Deddf 'Llywodraeth Leol' 2000

Mae Gorchymyn Côt Ymddygiad Safonol Awdurdodau Lleol Cymru 2008 yn gofyn i bob awdurdod sefydlu côd ymddwyn sydd wedi'i seilio ar yr un wladol

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Fframwaith moesegol

**Pwyllgor Nolan ym 1997 - tarddiad Fframwaith Safonau Bywyd
Cyhoeddus**

A chithau'n gynghorydd, rhaid cadw'r egwyddorion hyn mewn cof:

Bod yn anhunanol

Gonestrwydd

Uniondeb a phriodoldeb

Dyletswydd i hybu'r gyfraith

Gwarchod

Penderfynu'n wrthrychol

Cydraddoldeb a pharch

Agwedd agored

Atebolrwydd

Arwain

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

A hefyd...

Unrhyw bryd os ydych chi'n:

- Ymddwyn mewn modd sy'n debygol o ddwyn anfri ar eich swydd neu'ch awdurdod
- Defnyddio'ch statws i ennill mantais neu osgoi anfantais er eich lles chi neu er lles pobl eraill
- Camddefnyddio adnoddau'ch awdurdod

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Rheolau cyffredinol y côd

- Hybu cydraddoldeb
- Parchu pobl a rhoi pob ystyriaeth i'w hanghenion
- Peidio ag erlid pobl nac aflonyddu arnyn nhw
- Gadael i swyddogion weithredu'n amhleidiol
- Peidio â datgelu gwybodaeth gyfrinachol
- Peidio â rhwystro neb rhag gweld gwybodaeth

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Rheolau cyffredinol y côd

- Peidio â dwyn anfri ar y swydd a'r awdurdod
- Tynnu sylw at achosion o dorri'r côd
- Peidio â chwyno'n flinderus
- Cydweithredu ag ymchwiliadau
- Peidio â defnyddio'ch swydd yn amhriodol
- Peidio â chamddefnyddio adnoddau'r awdurdod

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Rheolau cyffredinol y côd

- Dod i benderfyniadau'n wrthrychol
- Ystyried cyngor mae swyddogion yn ei roi ichi a rhoi rhesymau os nad ydych chi'n ei dderbyn
- Cydymffurfio â'r gyfraith a rheolau'r awdurdod ynglŷn â threuliau
- Peidio â derbyn unrhyw roddion, cymwynas na chroeso fyddai'n arwain at ddisgwyl ichi wneud rhywbeth neu'n cyfleu'r argraff honno

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Buddiannau

Dylai pobl fod yn hyderus eich bod yn penderfynu
er eu lles nhw, nid er eich lles chi!

Felly, os ydych chi'n ymwneud â mater mewn
unrhyw ffordd, rhaid ichi ddatgan hynny.

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Buddiannau personol

Mae buddiannau personol pan fydd penderfyniad yn ymwneud â chi neu rywun rydych chi'n ei adnabod yn dda, neu'n debygol o wneud hynny, ynghylch:

- Eich swydd neu'ch busnes
- Eich cyflogwr neu gwmni rydych chi'n bartner neu'n gyfarwyddwr ynddo
- Rhywun sydd wedi helpu i dalu'ch costau yn yr etholiad neu'ch treuliau wedyn
- Unrhyw gwmni a chanddo adeiladau neu dir yn eich bro, os oes gennych chi ynddo gyfrannau gwerth dros £25,000 neu dros 1% o gyfrannau'r cwmni i gyd

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

- Unrhyw gytundeb mae'ch awdurdod yn ei sefydlu gyda chwmni rydych chi'n bartner, yn gyfarwyddwr neu'n gyfranddaliwr ynddo
- Unrhyw dir rydych chi'n ymwneud ag e yn ardal eich awdurdod
- Unrhyw dir mae'ch awdurdod yn ei roi ar osod i gwmni rydych chi'n bartner, yn gyfarwyddwr neu'n gyfranddaliwr ynddo
- Unrhyw dir yn ardal eich awdurdod mae gyda chi drwydded i fod arno am o leiaf 28 diwrnod

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

- Unrhyw gorff mae'ch cyngor wedi'ch penodi neu'ch enwebu i wasanaethu ynddo.
- Unrhyw awdurdod neu gorff cyhoeddus sy'n cyflawni swyddogaethau cyhoeddus eu natur, elusen, barn neu bolisi cyhoeddus, undeb llafur neu gymdeithas broffesiynol, cymdeithas neu glwb preifat yn ardal eich awdurdod lle rydych chi'n aelod neu'n rheolwr.

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

'Rhywun rydych chi'n ei adnabod yn dda'

Eich cyfaill gorau, a'ch gelyn gwaethaf...

- Cyfeillion agos
- Cydweithiwr mae gyda chi gysylltiadau cryf â nhw
- Pobl rydych chi'n gysylltiedig â nhw trwy fusnes
- Perthnasau agos
- Rhywun y buoch chi mewn anghydfod ag e

- Ond nid pobl o'ch cydnabod, pobl sy'n perthyn ichi o bell na'r rhai rydych chi'n cwrdd â nhw trwy'ch gwaith

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Beth mae rhaid ei wneud os oes budd personol gyda chi?

- Rhaid ei ddatgan ar lafar mewn cyfarfod
- Rhaid ei ddatgan wrth ysgrifennu neu sôn am y pwnc y tu allan i gyfarfod
- Rhaid llenwi ffurflen datgan buddiannau
- OND mae gyda chi hawl i gymryd rhan yn y trafodaethau a phleidleisio oni bai bod budd niweidiol

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Buddiannau niweidiol

Unrhyw fuddiannau personol y byddai'r cyhoedd yn eu hystyried yn rhai sy'n debygol o effeithio ar eich barn neu'ch gallu i fod yn wrthrychol, er enghraifft:

- Os yw'ch merch yn byw wrth ymyl safle mae bwriad i godi tai arno
- Os yw'ch mab yn mynychu ysgol mae bwriad i'w chau

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Beth mae rhaid ei wneud os oes gyda chi fuddiannau niweidiol?

Rhaid ichi adael y cyfarfod cyn y drafodaeth
Chewch chi ddim defnyddio pwerau sydd wedi'u dirprwyo
Chewch chi ddim ceisio dylanwadu ar y penderfyniad
Chewch chi ddim siarad na rhoi tystiolaeth ysgrifenedig

ONI BAI

bod Pwyllgor y Safonau wedi gadael ichi wneud hynny
bod hawl i ddinasyddion siarad neu roi tystiolaeth (ar yr
amod eich bod chi'n gadael ar ôl siarad)
bod gofyn ichi fynd gerbron pwyllgor craffu

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Ymarfer ynglŷn â buddion

Yn eich grwpiau, ystyriwch y sefyllfaoedd ac ateb y cwestiynau

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Dod i farn neu benderfyniad ymlaen llaw

Barnu ymlaen llaw – mae gennych chi farn am y pwnc ond heb arddel safbwynt eto

Penderfynu ymlaen llaw – rydych chi wedi dod i benderfyniad na all unrhyw ddadl ei newid

A chithau'n ymwneud â phenderfyniad, dylech chi osgoi cyfleu'r argraff eich bod wedi penderfynu sut byddwch chi'n pleidleisio yn y cyfarfod

“Mae barn gyda fi, ond hoffwn i wrando ar yr holl ddadleuon cyn dod i benderfyniad.”

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Gogwydd

- Pan fo'n ymddangos bod gogwydd, rhaid cofio y gallai hynny effeithio ar y penderfyniad achos y bydd modd codi amheuron wedyn. Dyma achos fu gerbron yr Uchel Lys: *Kelton v Wiltshire*
- Cafodd caniatâd cynllunio ar gyfer codi tai ei ddileu am fod aelod o bwyllgor cynllunio wedi amlygu gogwydd.

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Trefniadau cadw llygad

- Swyddog monitro
- Pwyllgor safonau
- Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
- Panel Dyfarnu Cymru

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Pe baech chi'n torri'r côd...

- Cwyn i'r Ombwdsmon
- Os yw o'r farn ei bod yn dal dŵr, bydd yn ei rhoi i bwyllgor safonau'r awdurdod neu i dribiwnlys mae Panel Dyfarnu Cymru wedi'i sefydlu
- O brofi'r gwyn, bydd amrywiaeth o gosbau rhwng dim byd o gwbl a'ch gwahardd am bum mlynedd
- Hyd yn oed ar ôl cael eich gwahardd, bydd y côd yn berthnasol o hyd!
- Cofiwch unrhyw weithdrefnau datrys lleol, hefyd

Place white
box over
this text &
Insert Logo
Here

Rhagor o wybodaeth

- Os nad ydych chi'n siwr, holwch swyddog monitro'r awdurdod
- Canllawiau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
<http://www.ombudsman-wales.org.uk/>